

ÖZNESİZ BİLİNÇDİŞİ VE KUANTUM ÖZNE

özne

olmak

özne (yi)

bilmek

I- Son dört yüzyıldır Batı düşüncesi *özne* kavramını yok etmeye yönelik sistemli bir savaş vermektedir.

II-Modern psikoloji (özellikle Psikanaliz ve Davranışçılık) düşüncayı öznesizleştirme savaşında bir uç noktayı işaret eder.

III-Freud'un Dürtü Kuramında bilinçdışını merkeze alıp bilinci önemsizleştirirken asıl amacı özneyi değersizleştirmektir.

IV-Freud un bilinçdışı merkezli kuramı zaman içinde beklenmedik iki büyük yara almıştır;

-Bilinci ve özneyi değersizleştiren bir kuram üzerinden yapılan psikoterapilerin işlememesi,

-Kuantum fiziğinin klasik Newtoncu fiziğin kavramsal çatısını yıkması.

V-Bilinç, bilime hiç beklenmedik bir yerden fizikten geri dönmüş ve beraberinde özneyi de geri getirmiştir.

VI-Bu yeni özne, bireysel yalıtık bir özne olmaktan çok ilişkisel bir öznedir.

I

***Batı düşüncesi özne kavramını yok etmek için
büyük bir savaşa girişmiştir.***

NIETZSCHE /İyinin ve Kötünün Ötesinde

*Tüm yeni felsefe, temelde ne yapıyor öyleyse?
Descartes'dan bu yana bütün filozoflar eski ruh kavramına,
özne ve yüklem eleştirisi altında suikasta girişiyorlar –
anlamı şu: Hristiyanlık öğretisinin temel ön dayanaklarına
karşı suikast. Çünkü önceleri “ruh”a dilbigisine,
dilbilgisindeki özneye inanılır gibi inanılırdı: “Ben” koşul,
“düşünmek” yüklem ve koşullanandır denilirdi. –Düşünmek,
öznenin bir neden gibi düşünülmesi gerekli bir etkinliktir.
İmdi hayranlık yaratacak bir direnme ve kurnazlıkla bu
ağdan kurtulup kurtulamayacağı araştırılıyor, - belki de
zıttının doğru olabileceği: Düşünme koşul, ben koşullanan;
“ben” böylece düşünce tarafında oluşturulan bir sentez
oluyor.*

Sanırım hiçbir şeyin öyle pek tamamlanmadığı
Bir çağda yaşıyordum. Ve bütün eksik kalmaların
Sessiz ve üzülmeyen bir tanığıydım ben
Ben, diyorum, demek oluyor ki bir anlamım vardı benim de
Düşünen bir şey olarak ve düşündüren
Ama korkarak söylüyorum, çok ağır bir yük gibi taşıyordum
Bunu da
Ve biraz da pek kullanılmayan
Ya da hiç bırakmadıkları kullanılmaya
Çok ağır bir yük gibi
Önu ben taşıyordum, düşündüklerimi
Ve bu durumda ne beni etkileyen
Ne de ben etkilendikçe bir başkasını
Etkileyen ve bizi geçen
Bir ben kurmuş oluyorduk ki, o zaman da diyordum
Yani hiçbir şey değilim de ben, sadece bir konuyum
Öyle mi?

Edip Cansever

II

***Freud'un psişenin merkezine bilinçdışını
yerleştirip bilinci değersizleştirirken asıl
amacı özneyi değersizleştirmektir.***

POUL RICOEUR/Yoruma Dair-Freud ve Felsefe

- *Freud'un kökensel özneye ilgili her türlü sorunsalı görmezden geldiği ve reddettiği açıktır.*
- *Ben' in kendisi değişken bir dürtü nesnesidir. Ben'i cogito nun kim i ile değil, arzunun “ne” si ile söylendiği “ben dürtüsü” (ichthriebe) kavramını oluşturmamız zorunludur.*

FREUD/Ruh Çözömlemesine Giriş

Konferansları

- *Zihinsel yaşamda bilinçdışını böyle vurgulayarak ruhçözömlemesine karşı eleştirinin en günahkar ruhlarını çağırdık. Buna şaşırmanın ve bize karşı direncin bilinçdışının anlaşılabilir zorluğuna dayandığını sanmayın. Sanırım kökeni daha derinde yatar. Yüzyıllar boyunca **insanoğlunun naive kendini beğenmişliği iki ana darbeye boyun eğmek zorunda kaldı. İlki dünyamızın evrenin merkezi olmadığı** ama yalnızca güçle düşlenebilir büyüklükte bir kozmik sistemin küçük bir parçası olduğunu öğrendiğinde. **İkinci darbe** biyolojik araştırmaların **insanoğlunun yaratılmışlar arasındaki sözde ayrıcalıklı konumunu bozduğunda** ve onun hayvanlar aleminden gelen kökenini ve söküp atılamaz hayvan doğasını kanıtladığında geldi. Ama insan kendini beğenmişliği **Egoya kendi evinde bile patron olmadığını** ama aklında bilinçdışı olarak neler olup bittiği sınırlı bilgisiyle kendisini yetindirmesi gerektiğini kanıtlamaya çalışan şimdiki **ruhbilimsel araştırmalardan gelen üçüncü ve en yaralayıcı darbeye** katlanacak.*

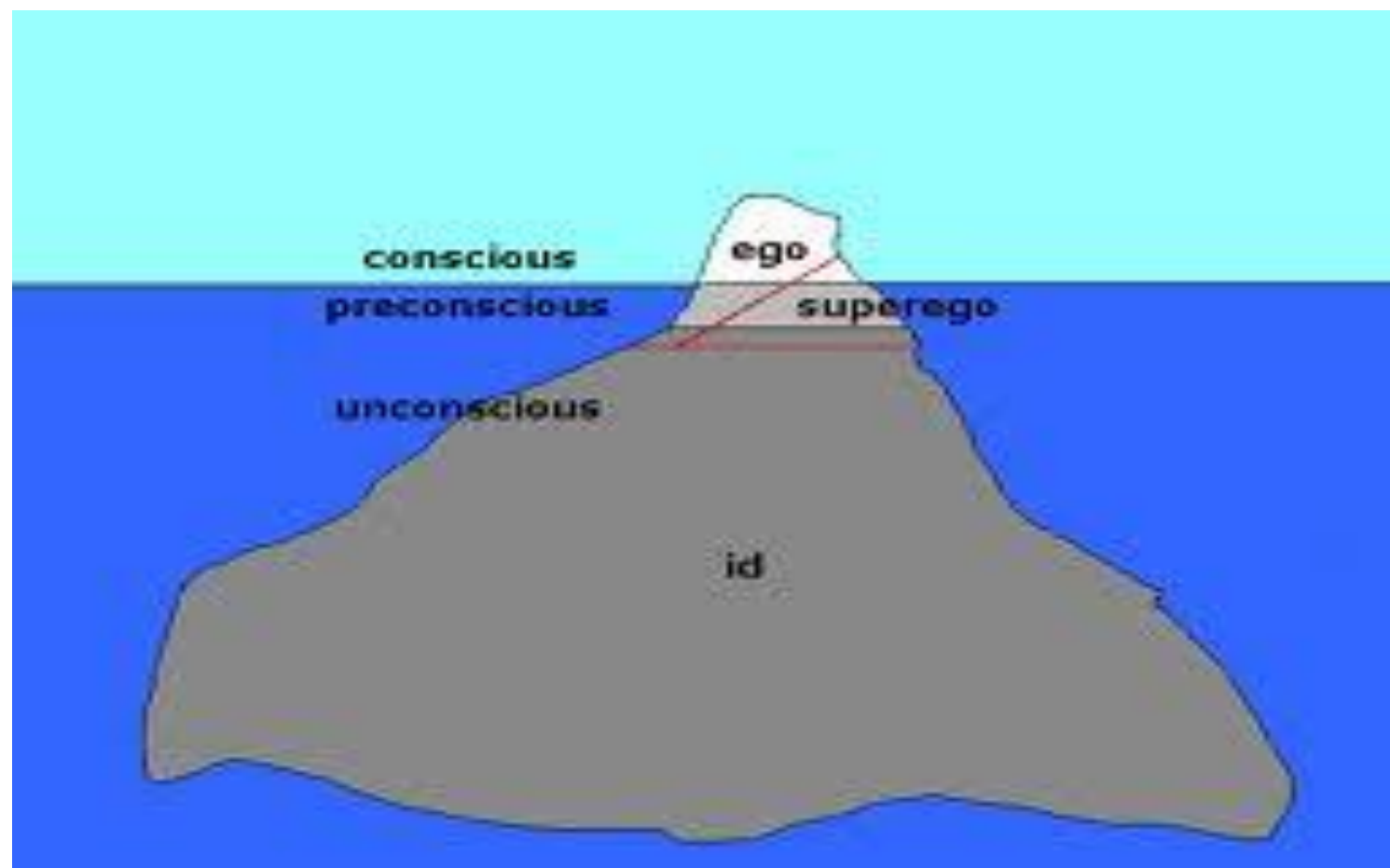
FREUD/Ruh Çözömlemesine Giriş

Konferansları

Ego, algısal sistemin deneyimlerine bağılı kökeni sayesinde dış dünyanın istemlerini temsil etmek için seçilmiştir. Ama aynı zamanda Ego, İd in sadık bir hizmetçisi olmak, onunla iyi geçinmek, kendisini ona bir nesne olarak önermek, libidosunu kendisine çekmek için de çabalar.

SCHULTZ/Modern Psikoloji Tarihi

Bilinçdişı fikri Avrupa'da 1880'ler Zeitgeist'inin çok büyük bir bölümünü oluşturunuyordu. Bu dönem Freud'un klinik uygulamalara başladığı zamana denk düşüyordu. Von Hartmann tarafından 1869 da yazılan 'Bilinçdişı Felsefesi' başlıklı bir kitap o kadar popülerdi ki, kitabın 69-82 yılları arasında dokuz baskısı yapılmış, 1970-80 yılları arasında Almanya'da başlıklarında 'bilinçdişı' kelimesi geçen en azından yarım düzine kitap basılmıştı. Bu nedenle Freud bırakın keşfetmeyi, bilinçdişı kavramından ciddi anlamda söz eden ilk kişi bile değildir.

III

Freud un bilinçdışı merkezli öznesiz kuramı zaman içinde beklenmedik iki büyük yara almıştır;

- Bilinci ve özneyi değersizleştiren bir kuram üzerinden yapılan psikoterapilerin işlememesi,**
- Kuantum fiziğinin klasik Newtoncu fiziğin kavramsal çatısını yıkması.**

GUNTRİP

Freud'un kuramının merkezine "id"i koyması 1880 den sonraki dönemin bilimsel ve entelektüel ortamında kaçınılmaz olmakla birlikte, aynı zamanda en **büyük felaketlerden** de biridir. Zira Freud'un işe her **şeyden önce bir 'kişi'nin bütünlüğü** duygusuyla başlamadığı ya da bunu verili bir şey olarak kabul edip kuramının temeline oturtmadığı anlamına gelmektedir. Bunun sonucunda psikanalizin, nesne ilişkilerindeki bütünsel kişinin psikolojisi olarak ben psikolojisinin taşıdığı temel önemi kavraması yarım yüzyıldan fazla zaman almıştır.

GUNTRİP/Şizoid Görüngü Nesne İlişkileri ve Kendilik

- Ruh içi yapının bu şekilde bir iç kişisel nesne ilişkileri dünyası olarak kavranışı psikanalizin gelişimindeki ‘büyük kopuş’tur. Bu, psikanalitik düşüncede anlaşılması güç ama son derece önemli bir ‘atmosfer’ değişimine, odak noktasının mekanistikten kişisele, ruhsal görüngülerin, ruhsal güçlerin çatışmasının incelenmesinden insanın bir kişi olarak kişisel ilişkilerde kendini gerçekleştirme savaşıma doğru değişmesine olanak sağlamıştır.

Newtoncu fiziğin temel formu olan üç kavram kümesi

1-Mutlak uzay ve zaman kavramları. Ve bu uzayda birbirleriyle mekanik şekilde etkileşerek hareket eden birbirinden bağımsız maddi nesneler kavramı.

2-Niceliksel bağıntılara dayanarak maddi nesnelerin hareketini ve karşılıklı etkileşimlerini dile getiren temel yasalar kavramı.

3-Katı determinizm kavramı.

FREUD/Ruh Çözömlemesine Giriş

Konferansları

Size bir kez daha belirlenmemiş ruhsal olaylara ve özgür istence derinlemesine kök salmış bir inanç beslediğinizi ama bunun tümüyle bilim dışı olduğunu söyleyeceğim. Bilimsel olan, kuralı zihinsel yaşama da uzanan nedenselliği benimsemektir.

IV

Bilinç, bilime hiç beklenmedik bir yerden fizikten geri dönmüş ve beraberinde özneyi de geri getirmiştir.

RUSSELL/Batı Felsefesi Tarihi

Fizik maddeyi daha az maddi duruma getirirken psikoloji zihni daha az zihinsel yapmaktaydı.

Psikoloji, bilince ancak fizik ve kimya bilimlerinin duyduğu kadar ihtiyaç duyan doğa bilimlerinin salt ve nesnel bir dalıdır.

John B. Watson

YENİ FİZİK VE BİLİNÇ

Bilince başvurulmadan kuantum-mekanik süreçlerle ilgili bir tanım yapmak imkansızdır.

Eugen Wigner

Elektronların garip dünyası ile her gün yaşanan gerçeklik arasında olması gereken en önemli bağın insan bilincidir.

J.A. Wheeler

Bugün fizik ilgi alanlarımızın merkezindedir ve fiziğin içindeki bilinç sorunu da diğer tüm sorunların merkezidir.

Danah Zohar

**Tedbiri terk eyle takdir hüdanındır
Sen yoksun o benlikler hep vehmi gümanındır**

**Hoşça bak zatına kim zübde-i alemsin sen
Merdüm-i dide-i ekvan olan ademsin sen**

Şeyh Galip

- Bütün bu tartışmalarda “ben-I” ile “kendilik-Self” birbirine karıştırılmakta. Oysa ilk yapılması gereken şey öznelliğin çekirdeği olan ‘ben’ ile, fiziksel şahsın değişik özellikleri ve onun mental niteliklerince oluşturulan kendiliğin ayırte d ilmesidir. Deikman da mistikler gibi, içeriklerinden tümüyle bağımsız çok temel bir farkındalık olduğunu, bu temel farkındalığın gözlenemeyeceğini çünkü bu gözlem nesnesine dönüştürülemeyen farkındalığın gözlemci ‘ben’ le özdeş olduğunu düşünüyor. Ona göre batı düşüncesi bu temel ayrımın farkında değil. Ona göre doğu düşüncesi ise bu ayrımın başından beri farkında ve mental içeriklerle gözlemci self i ayırte debilmek için bir dizi içgözlemsel teknikler geliştirmişler. Mesela Hindu Samkhaya felsefesinde **Prusa** bu gözlemci kendiliği, **Sattva** ise gözlenen ve her zaman yanılsama oluşturmaya eğilimli gözlem içeriklerini temsil eder.

- **İnsan tindir. Ama tin nedir? Tin ben'dir. Ama ben nedir? Ben, kendine bağılı olan bir ilişkidir; daha doğrusu ben, ilişki içinde bu ilişkinin içsel yönelimidir; ben ilişki olmayıp ilişkinin kendine dönüşüdür.**

S. Kierkegaard

İnsan özbilinçtir. O kendi bilincinde olan tek varlıktır. Öz bilincin doğuşunu anlamak insanın niçin ve nasıl 'Ben..' demeye başladığını anlamayı gerektirir.

Hegel

Mistiklerin belli pratikleri zihninin farklı bölgeleri arasındaki normal ilişkileri alt üst etme başarısı gösterebilir. Öyle ki örneğin algı sistemi aksi halde nüfuz edemediğimiz egonun ve idinin derin katmanlarındaki ilişkileri kavrama yetisi kazanır.

S. Freud (New Introductory Lectures on Psychoanalysis)

- Niteliksel olarak farklı görünen bu iki kendiliğin- öznelik biçiminin izlerini W. James te Jung da görmek mümkün. Nedense batı psikolojisinde öznenin bu tarz kavranışı güdük kalmıştır. Felsefe de de Kant ın numenal – fenomenal kendiliği ayırt etmesi bana göre Kantın bu konuda doğru bir görüye sahip olduğunu gösteriyor.
- Doğu düşüncesi bu konuda öteden beri açık. Bizdeki mistiklerin bakışını bir Mevlevi postnişini olarak Şeyh Galip ten okuduk. Uzak doğu düşüncesinde de bu konu açıktır. Mesela Hindu Samkhaya felsefesinde **Prusa** bu gözlemci kendiliği, **Sattva** ise gözlenen ve her zaman yanılısma oluşturmaya eğilimli gözlem içeriklerini temsil eder.

Batı düşüncesi öznenin bu niteliksel olarak farklı iki düzeyini ayırt etmeme konusunda direniyor. Daha da ötesi Batı düşüncesi Dekarttan bu yana özneyi tümüyle silikleştirmek için büyük bir çaba gösterdi. Ama 20yy başlarında fizikteki büyük zihinsel devrim bilinç ve özne kavramlarını geri getirdi. Şimdi özne yeniden anlaşılmaya çalışılıyor. Bu konuda bizim söyleyecek sözümüz var mı?